

УДК 336

Боролюк М. І., Козак М. Ю.

здобувачі вищої освіти на першому рівні спеціальності
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Лопатовська О. О.

викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
м. Хмельницький, Україна

СУЧАСНА СТРУКТУРА ДОХОДІВ І ВИТРАТ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансова система кожної країни є складним механізмом, що забезпечує ефективне функціонування економіки. Центральною ланкою цієї системи є комерційні банки, які забезпечують важливу роль у посередництві між економічними суб'єктами, сприяючи накопиченню капіталу, його розподілу та ефективному використанню. У сучасних умовах, коли економічні, політичні та технологічні зміни відбуваються з високою інтенсивністю, структура доходів і витрат комерційних банків постійно трансформується, впливаючи на їхню стійкість та конкурентоспроможність.

Сучасна банківська система характеризується складною та багатокомпонентною структурою доходів і витрат. Ці аспекти формуються під впливом економічних, регуляторних, технологічних і соціальних факторів. Розуміння їхньої специфіки дозволяє оцінити фінансову стійкість банків та ефективність управління ресурсами.

У сучасних умовах доходи банків формуються з кількох ключових джерел, що забезпечують їх фінансову стабільність та конкурентоспроможність. Зокрема, до них належать процентні та непроцентні доходи.

Процентні доходи – є основним джерелом доходів банків, яке формується за рахунок різниці між ставками кредитування та залучення коштів (процентний спред). Кредитні операції залишаються важливою частиною бізнесу банків, особливо в країнах із високим попитом на позикові ресурси. В умовах низьких процентних ставок у багатьох розвинених країнах банки досягаються з викликом оптимізації процентних доходів, що збільшує перехід до активного використання інноваційних продуктів.

Частка непроцентних доходів у структурі банківських фінансів постійно зростає. Вони включають [1, с.151]:

- комісійні доходи за розрахунково-касове обслуговування, випуск платіжних карток, проведення міжнародних переказів тощо;
- доходи від операцій із цінними паперами, включаючи дивіденди та прибутки від перепродажу;
- доходи від інвестиційної діяльності, такі як прибуток від управління портфелем активів клієнтів або власних інвестицій;
- доходи від консалтингових послуг, зокрема управління активами, злиття та поглинання (M&A), оцінка ризиків.

У сучасних умовах банки також активно заробляють на цифрових продуктах, таких як мобільні додатки, автоматизовані фінансові рішення, інтеграція з фінтех-платформами. Цей напрямок забезпечує додаткові джерела доходів у вигляді підписок, транзакційних комісій та нових продуктів для клієнтів. Значну частину доходів формують надходження від операцій із купівлі-продажу іноземної валюти, такі доходи залежать від ринкової ситуації та попиту на валюту.

Структура витрат банків суттєво змінюється в умовах цифровізації та глобалізації, що зумовлює перехід від переважно операційних витрат до інноваційно орієнтованих витрат.

У структурі витрат банку розрізняють наступні види витрат: процентні витрати, операційні витрати, інвестиційні витрати, витрати на комплаєнс і регуляторні вимоги, витрати на маркетинг [1, с. 152]. Охарактеризуємо основні їх ознаки.

– Процентні витрати - складають значну частину бюджету банків і пов'язані з виплатою відсотків за залучені депозити, міжбанківські кредити та інші позикові ресурси. Конкуренція на ринку депозитів змушує банки пропонувати привабливі процентні ставки, що збільшує цей вид витрат.

– Операційні витрати – до них належать витрати на утримання персоналу, оренду та обслуговування офісів, комунальні послуги. У сучасних банках такі витрати знижуються за рахунок оптимізації філіальної мережі та переходу на дистанційне обслуговування.

– Інвестиційні витрати – є стратегічними і передбачають здійснення інвестицій у нові технології, такі як розробка мобільних додатків, впровадження штучного інтелекту для аналізу даних, кібербезпека.

– Витрати на комплаєнс і регуляторні вимоги – полягають в тому, що банки змушені виробляти значні витрати на дотримання нормативів, встановлених центральними банками та міжнародними організаціями. Це включає формування резервів, забезпечення прозорості операцій та боротьбу з відмиванням грошей.

– Витрати на маркетинг - передбачають інвестиції банків в рекламні кампанії, аналітику клієнтських уподобань і розвиток бренду для залучення нових клієнтів і надання своїх послуг.

Варто відзначити, що сучасний банківський сектор характеризується низькими фінансовими показниками, які відображають ефективність управління доходами та витратами. До таких ключових показників належать [2, с.17]:

1. Коефіцієнт ефективності (Cost-to-Income Ratio) - відображає всі операційні витрати до сукупного доходу банку. Низьке значення коефіцієнта впливу про високу ефективність. У сучасних банках він коливається в межах 40–60%, залежно від типу банку та його розміру.

2. Чистий процентний дохід (Net Interest Margin, NIM) - цей показник визначає різницю між доходами від кредитування та витратами на залучення коштів. Він залишається одним із ключових для банківських аналітиків.

3. Доходи на одного працівника - відображає ефективність використання людських ресурсів. У банках, що активно впроваджують автоматизацію, цей показник суттєво зростає.

У таблиці 1 представлена типова структура доходів і витрат комерційного банку (у % від загального обсягу).

Таблиця 1 - Типова структура доходів і витрат сучасного комерційного банку

Категорія доходів/витрат	Частка у доходах (%)	Частка у витратах (%)
Процентні доходи	60-70	50–60
Непроцентні доходи	30-40	—
Операційні витрати	—	20–30
Інвестиції в технології	—	10–15
Витрати на комплаєнс	—	5–10

Джерело: сформовано авторами за даними [2]

Аналіз сучасної структури доходів і витрат демонструє, що банки активно адаптуються до змінених умов, зокрема через цифровізацію, підвищення ефективності та диверсифікацію джерел доходів.

Література:

1. Костюк В. А., Дятленко В. С. Управління доходами і витратами банку. *Інфраструктура ринку*. 2017. №12. С. 150-154.

2. Макаренко Ю. П., Мороховець К. С. Доходи і витрати у забезпеченні прибутковості комерційних банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №. 10. С. 15-19.